

PRAVILNIK

O OPŠTIM STANDARDIMA POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ PRVOG I DRUGOG CIKLUSA OBAVEZNOG OBRAZOVANJA, OPŠTEG SREDNJEG OBRAZOVANJA I OSNOVNOG OBRAZOVANJA ODRASLIH

("Sl. glasnik RS", br. 55/2017)

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se Opšti standardi postignuća za predmet Srpski kao nematernalni jezik za kraj prvog i drugog ciklusa obaveznog obrazovanja, opšteg srednjeg obrazovanja i osnovnog obrazovanja odraslih.

Opšti standardi postignuća iz stava 1. ovog člana odštampani su uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ PRVOG I DRUGOG CIKLUSA OBAVEZNOG OBRAZOVANJA, OPŠTEG SREDNJEG OBRAZOVANJA I OSNOVNOG OBRAZOVANJA ODRASLIH

I OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ PRVOG CIKLUSA OBAVEZNOG OBRAZOVANJA

OPŠTA PREDMETNA KOMPETENCIJA

Učenik ume da, u skladu sa uzrastom i odgovarajućim nivoom standarda postignuća, vodi usmenu i pisanu komunikaciju s govornicima srpskog jezika i da čita i piše tekstove na srpskom jeziku. Prepoznaje dela iz književnosti za decu. Poznaje ćirilčko i latiničko pismo.

Osnovni nivo

Raspolaže ograničenim fondom osnovnih reči i jednostavnih izraza standardnog srpskog jezika u skladu s uzrastom, koje koristi u poznatim, konkretnim situacijama. Razume suštinu kratkog usmenog obaveštenja, osnovna pitanja i osnovne usmene naloge u vezi sa uobičajenim porodičnim i školskim aktivnostima ukoliko su saopšteni razgovetno i polako. Može da prati kratak tekst i jednostavne dijaloge iz književnosti za decu, koji sadrže poznate gramatičke strukture i leksiku.

Upotrebljava ograničen broj jednostavnih, uvežbavanih gramatičkih formi. Može da se uključi u minimalni dijalog. Razume suštinu iskaza, iako u komunikaciji pravi elementarne sistemske greške.

Čita naglas, sporim tempom, poznat kratak tekst pisan latinicom ili ćirilicom. Reprodukujе odabrane odlomke iz srpske književnosti koji su tematski u skladu sa uzrastom, a leksički i gramatički, po potrebi, adaptirani.

Ume da napiše, ćirilicom i latinicom, usmeno uvežbavane jednostavne rečenice primenjujući najosnovnija pravila o pisanju velikog slova i upotrebi interpunkcije.

Srednji nivo

Raspolaže osnovnim fondom reči i izraza standardnog srpskog jezika u skladu s uzrastom. Upotrebljava osnovne gramatičke strukture. Vodi kratak razgovor o temi koja mu je poznata, saopštava informacije o sebi i drugima, iskazuje svoje potrebe i planove. Tipične greške koje pravi ne ometaju suštinu komunikacije. Razume pitanja, naloge i informacije ukoliko se govori polako i razgovetno i ukoliko se upotrebljava pretežno poznata leksika.

Čita s razumevanjem tekst koji mu nije poznat, ali sadrži gramatičke strukture i leksiku koju zna. Razume pitanja o pročitanoj tekstu i ume da formuliše jednostavne odgovore. Razume osnovni sadržaj jednostavnog, tematski bliskog, književnoumetničkog teksta.

Čita naglas poznat kraći tekst vodeći računa o intonaciji. Sastavlja kraći tekst i piše ga ćirilicom i latinicom.

Napredni nivo

Vlada gramatikom srpskog jezika, veštinom čitanja i razumevanja pročitanoj, pisanim izražavanjem i govornom kulturom u skladu sa osnovnim nivoom obrazovnih standarda predviđenih za kraj prvog ciklusa obaveznog obrazovanja

za predmet Srpski jezik. Aktivno koristi oko 1.200 reči i izraza u svakodnevnoj komunikaciji.

Čita i tumači odabrana dela različitih žanrova književnosti za decu koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika. Poznaje odgovarajuću književnoteorijsku terminologiju.

SPECIFIČNE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Specifična predmetna kompetencija: JEZIK

Osnovni nivo

Razume i upotrebljava 500-700 osnovnih reči standardnog srpskog jezika neophodnih za komunikaciju u skladu s uzrastom. Sastavlja osnovne modele prostih rečenica. Razume oblike sadašnjeg, prošlog i budućeg vremena u osnovnim značenjima. Razume zapovedni način u tipičnim svakodnevnim primerima. Razlikuje osnovni oblik imenice u jednini i množini i prepoznaje rod i broj frekventnih imenica i prideva.

Srednji nivo

Upotrebljava 700-1.000 reči standardnog srpskog jezika iz svakodnevnog života. Sastavlja proširene rečenice s tipičnim rečeničnim članovima. Upotrebljava najfrekventnije oblike imperativa.

Napredni nivo

Vlada književnim (standardnim) jezikom u skladu sa osnovnim nivoom standarda za predmet Srpski jezik za kraj prvog ciklusa obrazovanja. Aktivno koristi oko 1.200 reči i izraza u svakodnevnoj komunikaciji.

Specifična predmetna kompetencija: KNJIŽEVNOST

Osnovni nivo

Razume kratke jednostavne dijaloge likova iz tekstova književnosti za decu i reprodukuje odabrane odlomke iz srpske književnosti koji su tematski u skladu sa uzrastom, a leksički i gramatički u skladu sa standardima i kompetencijama predviđenim za osnovni nivo.

Srednji nivo

Razume kratak jednostavan književnoumetnički tekst. Razume pitanja o pročitanom tekstu i ume da formuliše jednostavne odgovore. Imenuje karakteristične vrste književnih rodova.

Napredni nivo

Čita i tumači odabrana dela različitih žanrova književnosti za decu koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika. Pravi razliku između osnovnog i prenesenog značenja u primerima iz književnosti za decu i odabranim kratkim narodnim umotvorinama.

Specifična predmetna kompetencija: JEZIČKA KULTURA

Osnovni nivo

Razume suštinu kratke izgovorene informacije, osnovna pitanja i osnovne usmene naloge u vezi sa najvažnijim porodičnim i školskim aktivnostima ukoliko su saopšteni razgovetno, sporijim tempom. Učestvuje u minimalnom dijalogu. Razume kratak tekst koji sadrži poznate gramatičke strukture i leksiku. Čita naglas, sporim tempom, kratak poznat tekst pisan latinicom ili ćirilicom. Primenjuje pravila o pisanju velikog slova kod ličnih imena i upotrebljava osnovne interpunkcijske znake.

Srednji nivo

Razume pitanja, naloge i informacije ukoliko se govori polako i razgovetno i ukoliko se upotrebljava pretežno poznata leksika. Ume da saopšti informacije o sebi i drugima. Ume da iskaže svoje potrebe i planove. Čita naglas kraći poznat tekst vodeći računa o intonaciji. Čita s razumevanjem tekst koji sadrži poznate gramatičke strukture i leksiku. Sastavlja i zapisuje ćirilicom i latinicom kraći tekst.

Napredni nivo

Piše, govori i čita sa razumevanjem u skladu sa osnovnim nivoom obrazovnih standarda predviđenih za kraj prvog ciklusa obaveznog obrazovanja za predmet Srpski jezik.

STANDARDI

Opšti standardi postignuća za kraj prvog ciklusa obaveznog obrazovanja za predmet Srpski kao nematernji jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Jezik, Književnost i Jezička kultura. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na tri nivoa postignuća.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.¹

Osnovni nivo

1. Oblast JEZIK

1.SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 500 do 700 reči², imenujući predmete, osobe, životinje i biljke iz svakodnevnog života i pripisuje im tipične aktivnosti, stanja i osobine.

1.SN.1.1.2. Razume i sastavlja rečenice sa sledećim članovima: gramatički subjekat³, prost glagolski i kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz glagole davanja i govorenja (sa značenjem recipijenta)⁴; priloške odredbe iskazane najfrekventnijim prilozima i predložko-padežnim konstrukcijama.

1.SN.1.1.3. Razume sadašnjost, prošlost i budućnost iskazane osnovnim značenjima prezenta, perfekta, odnosno futura I; prepoznaje lica u tim glagolskim oblicima; razume značenje imperativa u tipičnim svakodnevnim primerima.

1.SN.1.1.4. Razlikuje oblike nominativa jednine i množine frekventnih zajedničkih imenica koje imaju pravilne (sistemske) oblike množine; prepoznaje gramatički rod i broj kod frekventnih imenica koje imaju pravilan oblik množine i kod prideva koji s njima kongruiraju.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

1.SN.1.2.1. Reprodukuje kazujući ili pevajući kratke odlomke iz odabranih književnoumetničkih i drugih tekstova.

1.SN.1.2.2. Razume jednostavne dijaloge likova iz tekstova književnosti za decu.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

1.SN.1.3.1. Razume suštinu kratke izgovorene informacije i osnovna pitanja⁵ koja se odnose na njega samog, predmete, osobe iz njegovog okruženja, njihove aktivnosti, stanja i osobine, izgovorena sporim tempom, jasno i razgovetno; razume osnovne usmene naloge u vezi sa svakodnevnim i školskim aktivnostima.

1.SN.1.3.2. Artikuliše glasove i reči srpskog jezika (uz moguću jaču interferenciju fonetsko-fonološkog sistema maternjeg jezika); čita naglas sporim tempom kratak poznat tekst pisan latinicom ili ćirilicom.

1.SN.1.3.3. Postavlja osnovna pitanja u vezi sa osobama, predmetima i pojavama iz svog okruženja i odgovara na takva pitanja; učestvuje u minimalnom dijalogu.

1.SN.1.3.4. Razume kratak tekst koji sadrži poznate gramatičke strukture i leksiku.⁶

1.SN.1.3.5. Čita i piše srpsko pismo koje je blisko njegovom maternjem pismu (ćirilicu, odnosno latinicu) primenjujući pravila o pisanju velikog slova kod ličnih imena; upotrebljava osnovne interpunkcijske znakove.⁷

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **srednjem nivou** u svakoj oblasti.⁸

¹ Svi standardi na **osnovnom nivou** podrazumevaju da učenik pravi tipične

greške koje, međutim, ne ometaju komunikaciju i da pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.

² *Podrazumevaju se ne samo imenice, pridevi, prilozi i glagoli, nego i osnovni i redni brojevi, lične, prisvojne i najfrekventnije pokazne zamenice, kao i najfrekventniji predlozi, naporedni veznici, rečce i uzvici.*

³ *Ume da postavi pitanje s rečima Ko? Šta? u funkciji subjekta.*

⁴ *Misli se na imenice u dativu, a zamenice samo u rečeničnim iskazima tipa: Daj mi! Reci mi! itd.*

⁵ *Osnovna pitanja su ona koja počinju sa: ko, šta, gde, kada, koliko, zašto, zatim kako se zoveš i sl.*

⁶ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*

⁷ *To su, pre svega: tačka, upitnik i uzvičnik i zapeta u nabranju.*

⁸ *Svi standardi na **srednjem nivou** podrazumevaju da učenik pravi sporadične greške koje, međutim, ne ometaju komunikaciju i da pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.*

Srednji nivo

1. Oblast JEZIK

1.SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 700 do 1.000 reči⁹ imenujući predmete, osobe, životinje i biljke iz svakodnevnog života i pripisuje im tipične aktivnosti, stanja i osobine.

1.SN.2.1.2. Sastavlja rečenice koristeći odredbe za mesto i vreme; razume odredbe za način i uzrok; koristi složeni predikat sa modalnim glagolima; služi se najfrekventnijim oblicima imperativa.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

1.SN.2.2.1. Razume kratak jednostavan književnoumetnički tekst; razume pitanja o pročitanoj tekstu (koja započinju sa *ko, šta, gde, kada* i *kako*) i formuliše jednostavne odgovore.

1.SN.2.2.2. Imenuje lirsku pesmu, pripovetku (bajku i basnu) i dramski tekst (kao karakteristične vrste književnih rodova).

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

1.SN.2.3.1. Razume pitanja, naloge i informacije, izgovorene sporijim tempom, razgovetno i jasno, koje se odnose na svakodnevne životne aktivnosti i potrebe; razume suštinu razgovora kome prisustvuje, ukoliko se govori polako i razgovetno i ukoliko se upotrebljava pretežno poznata leksika.

1.SN.2.3.2. Jednostavnim jezičkim izrazom iskazuje informacije o sebi, ljudima oko sebe i svakodnevnim potrebama i planovima; započinje i vodi kraći razgovor o poznatoj i bliskoj temi (koristeći se odgovarajućim formama učtivosti).

1.SN.2.3.3. Artikuliše glasove srpskog jezika uz moguću slabiju interferenciju. Čita naglas kraći pisani poznati tekst vodeći računa o intonaciji rečenice.

1.SN.2.3.4. Razume tekst koji sadrži poznate gramatičke strukture i leksiku.¹⁰

1.SN.2.3.5. Piše kraći tekst ćirilicom i latinicom.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

⁹ *Veznici uključuju tipične naporedne veznike i najčešće zavisne veznike: vremensko kad, namerno da, uzročno jer i zato što.*

¹⁰ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*

Napredni nivo

1. Oblast JEZIK

1.SN.3.1.1. Vlada jezikom i književnojezičkom normom na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom; aktivno koristi oko 1.200 reči.¹¹

2. Oblast KNJIŽEVNOST

1.SN.3.2.1. Tumači¹² odabrana dela različitih književnih žanrova književnosti za decu koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika i poznaje odgovarajuću terminologiju.

1.SN.3.2.2. Razlikuje pripovedanje od opisivanja i dijaloga; narodnu pesmu od autorske pesme; prepoznaje rimu, stih i strofu u lirskoj pesmi.

1.SN.3.2.3. Razume preneseni smisao u odnosu na doslovno značenje književnoumetničkog teksta u primerima iz književnosti za decu i iz narodnih poslovice i zagonetki.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

1.SN.3.3.1. Razume i interpretira tekst¹³ koji sluša ili čita, a koji je u skladu sa uzrastom.

1.SN.3.3.2. Sastavlja govoreni ili pisani narativni, opisni ili ekspozitorni tekst poštujući ortoepsku normu; upotrebljava veliko slovo prilikom pisanja imena država i mesta i njihovih stanovnika; koristi navodnike pri navođenju tuđih reči; pravilno piše prisvojne prideve (-ov/-ev/-in, -ski/-čki/-ški); pravilno piše rečcu li i rečcu ne.

¹¹ Pravi povremene greške u izboru varijantne leksike.

¹² Određuje osnovnu temu, glavni događaj i veze među njima, vreme i mesto radnje i likove (nosioce radnje) u književnoumetničkom tekstu; određuje karakteristične osobine likova.

¹³ Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.

II OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ DRUGOG CIKLUSA OBAVEZNOG OBRAZOVANJA

OPŠTA PREDMETNA KOMPETENCIJA

Učenik funkcionalno vlada srpskim jezikom u meri koja mu omogućava usmenu i pisanu komunikaciju u skladu sa uzrastom i odgovarajućim nivoom standarda postignuća. Vlada osnovnim jezičkim veštinama i primenjuje ih u cilju interakcije s govornim predstavnicima srpskog jezika i zadovoljenja svojih potreba. Pri usvajanju i učenju srpskog jezika koristi znanja iz maternjeg jezika i drugih školskih predmeta, kao i druga lična iskustva. Poznaje i razume osnovne kulturne karakteristike srpskog naroda i jezika, poznaje najznačajnija imena srpske književnosti i kulture. Razume značaj vladanja srpskim jezikom i motivisan je da unapredi svoje znanje.

Osnovni nivo

Raspolaže fondom reči i gramatičkih konstrukcija standardnog srpskog jezika neophodnim za elementarnu svakodnevnu komunikaciju. Razume suštinu kratkog govorenog ili pisanog teksta s temom bliskom učenicima, koji sadrži poznate reči i poznate gramatičke oblike.

Odgovara na osnovna pitanja u vezi sa saslušanim ili pročitanim tekstom. Ume ukratko da opiše sebe i poznate osobe, da ispriča neki događaj, da saopšti svoje želje i namere, da prenese kratke informacije dobijene od drugih lica.

Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznati tekst pisan ćirilicom ili latinicom. Samostalno piše kratak tekst.

Odgovara na osnovna pitanja u vezi sa sadržajem jednostavnijeg kraćeg narativnog i dramskog teksta iz srpske književnosti.

Srednji nivo

Raspolaže fondom reči i gramatičkih konstrukcija standardnog srpskog jezika neophodnim za razvijeniju svakodnevnu komunikaciju. Razume kratak govoreni

ili pisani tekst iz svakodnevnog života uključujući i emisije elektronskih medija o poznatoj temi; razgovara o različitim temama koristeći pravila učtivosti.

Čita i piše ćirilicu i latinicu. Koristi se rečnicima. Piše kraći sastav u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.

Čita odabrana, po potrebi jezički prilagođena, književnoumetnička dela i tumači ih koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika. Prepoznaje imena najznačajnijih srpskih pisaca i nazive njihovih dela predviđenih nastavnim programom.

Napredni nivo

Vlada jezikom u skladu sa osnovnim nivoom standarda za predmet Srpski jezik za kraj obaveznog obrazovanja.

Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom. Primenjuje književnojezičku normu u vezi sa glasovima, oblicima reči i vrstama rečenica. Čita tačno i sastavlja govoreni ili pisani tekst u skladu sa uzrastom.

Razume značaj dela velikih srpskih pisaca za srpsku kulturu. Iznosi svoj doživljaj umetničkog dela. Interpretira književnoumetnički tekst u skladu sa osnovnim nivoom standarda za predmet Srpski jezik.

SPECIFIČNE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Specifična predmetna kompetencija: JEZIK

Osnovni nivo

Razume i upotrebljava 700-1.000 osnovnih reči standardnog srpskog jezika neophodnih za svakodnevnu komunikaciju. Razume i oblikuje jednostavnije rečenice. Koristi oblike sadašnjeg, prošlog i budućeg vremena u osnovnim značenjima i zapovedni način u osnovnom značenju. Prepoznaje pravilne padežne oblike. Poznaje osnovna pravila slaganja rečeničnih članova. U govoru i pisanju pravi greške koje ne ometaju komunikaciju.

Srednji nivo

Upotrebljava 1.000-1.400 reči standardnog srpskog jezika i osnovne pojmove iz školskih predmeta. Razume (pasivno) reči iz svakodnevnog govora vršnjaka čiji je maternji jezik srpski. Razume i oblikuje složenije rečenice. Upotrebljava potencijal za izražavanje želje. Razume iskaze s prezentom za budućnost i prošlost. U tipičnim slučajevima prepoznaje razliku u značenju iskaza u zavisnosti od glagolskog vida. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim rečeničnim

strukturama i primenjuje pravila slaganja rečeničnih delova. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.

Napredni nivo

Vlada veštinom čitanja i razumevanja pročitano, pisanim izražavanjem i govornom kulturom u skladu sa osnovnim nivoom obrazovnih standarda predviđenih za kraj drugog ciklusa obaveznog obrazovanja za predmet Srpski jezik.

Specifična predmetna kompetencija: KNJIŽEVNOST

Osnovni nivo

Čita i razume jednostavnije kraće narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su tematski u skladu sa uzrastom, a leksički i gramatički u skladu sa standardima i kompetencijama predviđenim za osnovni nivo. Tumačeći književnoumetnički tekst, odgovara na osnovna pitanja u vezi sa sadržajem teksta.

Srednji nivo

Prepoznaje imena najznačajnijih srpskih pisaca i nazive njihovih dela predviđenih nastavnim programom. Čita i tumači odabrana, po potrebi jezički prilagođena, književnoumetnička dela koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika.

Razlikuje usmenu i autorsku književnost. Određuje temu, glavni događaj, vreme i mesto dešavanja radnje, kao i nosioce radnje. Koristi rečnike kao pomoć za čitanje i razumevanje tekstova različitih žanrova. Prepričava kraći pripovedački tekst i ističe bitne pojedinosti.

Napredni nivo

Razume značaj dela velikih srpskih pisaca za srpsku kulturu. Razlikuje književnoumetnički tekst od neumetničkog teksta. Prepričava duži pripovedački tekst, iznoseći više značajnih pojedinosti. Razume veze među događajima i likovima u odabranom književnoumetničkom tekstu. Izvodi složenije zaključke na osnovu pročitano teksta. Razlikuje autora književnoumetničkog dela od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta. Razlikuje lice pripovedanja. Uočava opis, monolog i dijalog. Upoređuje književnost na maternjem jeziku sa srpskom književnošću.

Specifična predmetna kompetencija: JEZIČKA KULTURA

Osnovni nivo

Razume osnovne informacije bitne za zadovoljenje osnovnih, svakodnevnih životnih potreba. Razume osnovni sadržaj kratkog govorenog ili pisanog teksta s njemu bliskom tempom, koji sadrži poznate reči i poznate gramatičke oblike.

Govoreni tekst razume ukoliko je saopšten razgovetno, sporijim tempom. Sposoban je da prati glavnu ideju u jednostavnoj svakodnevnoj komunikaciji. Ume ukratko da opiše sebe i poznate osobe, da ispriča neki događaj, da saopšti svoje želje i namere, da prenese kratke informacije dobijene od drugih lica.

Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.

Ume samostalno da napiše kratak tekst poštujući jezička i pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja.

Srednji nivo

Razume sadržaj jasnog standardnog kazivanja normalnim tempom o stvarima, osobama i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života. Razume sadržaj emisija elektronskih medija o poznatoj temi. Pravilno upotrebljava osnovne jezičke strukture u svakodnevnom razgovoru i usklađuje ih s komunikativnom situacijom.

Razgovara o različitim poznatim temama¹⁴ koristeći jednostavne jezičke izraze, uz potpitanja i podsticaj sagovornika. Za reči i izraze koje ne poznaje pronalazi alternativna rešenja.

Uz prethodnu pripremu, samostalno izlaže kratak tekst na poznatu temu.

Pravilno artikuliše glasove srpskog jezika, poštuje akcenatska pravila. Čita naglas s manjim zastajkivanjem kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznate reči. Izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.

Razume tekst¹⁵ srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.

Piše kraći sastav u vezi s obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.

¹⁴ U skladu sa standardima u oblasti Jezik na istom nivou.

¹⁵ Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.

Napredni nivo

Učestvuje ravnopravno u razgovoru sa izvornim govornicima vršnjačkog uzrasta. U govoru i pisanju interpretira tekstove različitih vrsta i žanrova, predviđene programom.

Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćirilčke i latiničke tekstove. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.

STANDARDI

Opšti standardi postignuća za kraj drugog ciklusa obaveznog obrazovanja za predmet Srpski kao nematernji jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Jezik, Književnost i Jezička kultura. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na tri nivoa postignuća.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.¹⁶

Osnovni nivo

1. Oblast JEZIK

SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond 700 do 1.000 reči.

SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne¹⁷).

SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.

SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.

SN.1.1.5. Poznaje pravila kongruencije (predikata sa subjektom, atributa sa imenicom) i pokušava da ih primeni u pisanju i govoru.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa *ko*, *šta*, *gde*, *kada*.

SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitanoog teksta (pitanja koja započinju sa *kako*, *zašto*); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem

narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

SN.1.3.1. Razume informacije bitne za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba (npr. u porodici, školi itd.); razume sadržaj kratkog kontinuiranog govorenog ili pisanog teksta (do 10 rečenica) saopštenog standardnim jezikom, izgovorenog razgovetno sporijim tempom, leksički, gramatički i tematski poznatog, prateći glavnu ideju u jednostavnoj svakodnevnoj komunikaciji i povezujući uzrok i posledicu.

SN.1.3.2. Ume da u 5-8 logički povezanih jednostavnih rečenica opiše sebe i poznate osobe; da ispriča neki događaj; da saopšti svoje namere, želje, potrebe, molbu, izvinjenje, čestitanje, zahvalnost; daje jednostavne naloge, uz upotrebu odgovarajućih govornih činova.

SN.1.3.3. Ume da prenese kratke informacije dobijene od drugih lica.

SN.1.3.4. Normalnim tempom, tačno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.

SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta¹⁶ na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.

SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **srednjem nivou** u svakoj oblasti.¹⁹

¹⁶ ***Učenik na osnovnom nivou pravi gramatičke greške koje ne remete globalni smisao i razumevanje poruke i pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.***

¹⁷ ***Kada je koji u funkciji subjekta.***

¹⁸ ***Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem - određena je gramatičkom strukturom i leksičkim fondom, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.***

¹⁹ ***Učenik na srednjem nivou pravi sporadične greške koje ne ometaju komunikaciju i pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.***

Srednji nivo

1. Oblast JEZIK

SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.000 do 1.400 reči uključujući osnovne pojmove iz školskih predmeta, a pasivni fond mu dozvoljava da razume govor vršnjaka maternjih govornika.

SN.2.1.2. U govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi zavisne rečenice (uvedene veznicima i najfrekventnijim vezničkim spojevima).²⁰

SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.²¹

SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.

SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

SN.2.2.1. Tumači odabrana dela različitih književnih žanrova koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika: bajku i basnu, autorsku pripovetku, lirsku pesmu, biografiju, autobiografiju, dnevnik i putopis; ume da odredi temu, glavni događaj i vreme i mesto dešavanja radnje i da izdvoji likove (koji su nosioci radnje) u odabranom (jezički prilagođenom) književnoumetničkom tekstu; prepoznaje rimu, stih i strofu u lirskoj pesmi.

SN.2.2.2. Uz pomoć rečnika čita i razume šaljive narodne priče, narodne pesme i prilagođene izborne književnoumetničke i književnonaučne tekstove.

SN.2.2.3. Ume da prepriča kraći narativni književnoumetnički tekst (prema zadatom planu) uz isticanje bitnih pojedinosti.

SN.2.2.4. Čita književna dela predviđena nastavnim programom; navodi autora i naziv njegovog dela; odabrana književna dela iz srpske književnosti lokalizuje u osnovne književne kontekste (usmena/autorska i lirski/epski/dramski književnost).

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

SN.2.3.1. Razume sadržaj jasnog standardnog kazivanja normalnim tempom o stvarima, osobama i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života i sadržaj emisija elektronskih medija o poznatoj temi.

SN.2.3.2. Pravilno upotrebljava osnovne strukture u svakodnevnoj komunikaciji u funkciji uljudnog obraćanja i oslovljavanja, traženja dopuštenja i iskazivanja stava.

SN.2.3.3. Govori o poznatim temama²² uz potpitanja i podsticaj sagovornika poštujući fonetska i prozodijska pravila; govori o različitim temama jednostavnim

jezičkim izrazima; samostalno izlaže kratak tekst na poznatu temu (lično iskustvo, događaj iz školskog života i sl.), uz prethodnu pripremu.

SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.

SN.2.3.5. Razume tekst²³ srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.

SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od osam do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

²⁰ *Izuzimaju se uslovne rečenice.*

²¹ *Npr. u perfektu, za razlikovanje jednokratne od ponavljane radnje i za razlikovanje imenovane od obavljene radnje.*

²² *U skladu sa standardima u oblasti Jezik na istom nivou.*

²³ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*

Napredni nivo

1. Oblast JEZIK

SN.3.1.1. Vlada jezikom i književnojezičkom normom na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

SN.3.2.1. Razume značaj dela velikih srpskih pisaca za srpsku kulturu²⁴; upoređuje književnost na maternjem jeziku sa srpskom književnošću.

SN.3.2.2. Razume veze među događajima u odabranom književnoumetničkom tekstu i ume da ga prepriča; stvara plan teksta i imenuje delove plana, uvažavajući strukturu književnog dela koje čita.

SN.3.2.3. Razlikuje autora književnoumetničkog dela od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta; određuje karakteristične osobine, izgled i postupke likova u književnoumetničkom delu i izvodi složenije zaključke na osnovu pročitano teksta (način, uzrok, posledica); razlikuje književnoumetnički tekst od neumetničkog teksta koji obrađuje iste/slične teme, likove i događaje; uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja,

vreme i mesto radnje; razlikuje pripovedanje u prvom i pripovedanje u trećem licu; uočava opisivanje, vrste opisa; uočava monolog i dijalog.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

SN.3.3.1. Učestvuje ravnopravno u razgovoru sa izvornim govornicima; u govoru i pisanju interpretira tekstove različite forme i sadržaja predviđene programom.

SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćirilčke i latiničke tekstove.

SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst²⁵ na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.

²⁴ *Npr. dela Sv. Save, Vuka Karadžića, Dositeja Obradovića, Branislava Nušića, Desanke Maksimović, Ive Andrića, Duška Radovića itd.*

²⁵ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem - određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*

III OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ OPŠTEG SREDNJEG OBRAZOVANJA

OPŠTA PREDMETNA KOMPETENCIJA

Učenik funkcionalno vlada srpskim jezikom u meri koja mu omogućava usmenu i pisanu komunikaciju u skladu s uzrastom i odgovarajućim nivoom standarda postignuća. Koristi se srpskim jezikom da bi pismeno i usmeno iskazao mišljenje, namere, osećanja, iskustva i potrebe. Razume književne, stručne i informativne tekstove i koristi stručnu terminologiju u vezi sa nastavnim programom ili oblasti interesovanja. Ima šira znanja o srpskoj kulturi i književnosti.

Osnovni nivo

Raspolaže fondom reči i gramatičkih konstrukcija standardnog srpskog jezika neophodnim za razvijenu svakodnevnu komunikaciju. Razume govoreni ili pisani tekst iz svakodnevnog života, uključujući i emisije elektronskih medija koje ga interesuju. Učestvuje u svakodnevnoj neformalnoj komunikaciji sa maternjim govornicima koristeći uobičajene i ustaljene rečenične modele.

Piše različite vrste kraćih tekstova, poštujući pravopisnu normu. Citira, prepričava i skraćeno prenosi informacije koje čuje ili pročita.

Čita književna dela srpske književnosti iz školskog programa. Uočava istaknute umetničke osobenosti dela bitne za njegov smisao, uvažavajući širi kontekst dela.

Srednji nivo

Razume sadržaj složenijeg pisanog ili govorenog iskaza, parafrazira i rezimira osnovne informacije. Značenje nepoznatih reči određuje na osnovu konteksta.

U govoru i pisanju koristi raznovrsne rečenične modele, prilagođava iskaz žanru teksta. Pronalazi kompromisna leksička i gramatička rešenja. Beleži osnovne podatke iz teksta koji sluša.

Ima izgrađene čitalačke navike. Kritički interpretira tekst i uviđa kulturnopoetičke vrednosti književnih dela iz školskog programa.

Napredni nivo

Vlada jezikom u skladu sa osnovnim nivoom standarda za predmet Srpski jezik i književnost za kraj srednjoškolskog obrazovanja.

Razume govorene i pisane tekstove različitih vrsta i sadržaja. Učestvuje u razgovoru sa maternjim govornicima o temama u skladu sa interesovanjem. Pravi sistematične beleške na osnovu pisanog i govorenog iskaza.

Određuje literarno-filološki kontekst dela srpske književnosti iz školskog programa, tumači tekst i ume da prilagodi čitalačkom zadatku strategije čitanja umetničkog teksta.

SPECIFIČNE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Specifična predmetna kompetencija: JEZIK

Osnovni nivo

Razume i koristi od 1.000 do 1.400 reči. Učestvuje u razgovoru sa maternjim govornicima o svakodnevnim temama. U govoru i glasnom čitanju poštuje mesto akcenta u reči. U govoru i pisanju oblikuje jednostavnije rečenične konstrukcije poštujući morfološka i sintaksička pravila.

Srednji nivo

Razume i koristi od 1.400 do 1.800 reči, među kojima su i termini iz struke ili oblasti interesovanja. U govoru i pisanju koristi veći broj rečeničnih modela i konstrukcija koje mu omogućavaju da iskaže bogatiji sadržaj i da varira stil iskaza.

Napredni nivo

Vlada svim jezičkim veštinama u skladu sa osnovnim nivoom obrazovnih standarda predviđenih za kraj trećeg ciklusa za predmet Srpski jezik i književnost.

Specifična predmetna kompetencija: KNJIŽEVNOST

Osnovni nivo

Čita književna dela iz obaveznog školskog programa i ume da iskaže svoj doživljaj književnoumetničkog dela. Uočava osnovnu umetničku strukturu teksta bitnu za njegov smisao. Analizira izdvojen problem koji književno delo pokreće, a svoje mišljenje obrazlaže navodima iz teksta. Razume širi kontekst kojem književno delo srpske književnosti pripada.

Srednji nivo

Ima izgrađene čitalačke navike. Kritičko čitanje umetničkog dela prilagođava različitim čitalačkim zadacima. Razume i poredi osobenosti književnih dela iz obaveznog školskog programa, interpretirajući smisao dela. Ume da uoči i osobenosti neumetničkih tekstova koje dobijaju umetnički status u književnosti. Uviđa kulturološke, saznajne i estetske vrednosti književnih dela srpske književnosti.

Napredni nivo

Prepoznaje književnoumetnička dela i njihove autore na osnovu odlomaka i određuje literarno-filološki kontekst kome delo pripada. Ume da primeni odgovarajuće strategije čitanja književnog dela usaglašene sa posebnim ciljevima u čitanju. Samostalno uočava psihološke, filozofske, društvene i istorijske probleme koje pokreće književni tekst, tumačeći i vrednujući takvo delo.

Specifična predmetna kompetencija: JEZIČKA KULTURA

Osnovni nivo

Razume teme iz svakodnevne komunikacije i struke za koju pokazuje interesovanje, kao i suštinu informacija iz medija. Govori o temama iz svakodnevnog života i oblasti interesovanja koristeći stručne izraze u skladu sa nastavnim programom. Razume i piše kraće tekstove različitih vrsta i sadržaja.

Srednji nivo

Razume osnovni sadržaj složenijih govorenih i pisanih tekstova (književnih, medijskih i stručnih) i po potrebi ih citira, parafrizira i prepričava. Argumentovano govori o različitim temama koje ga interesuju. Piše jednostavnije tekstove različitih vrsta, birajući pogodna jezička sredstva. Nepoznate reči određuje na osnovu konteksta.

Napredni nivo

Razume govorene i pisane tekstove različitih vrsta i žanrova na nivou maternjih govornika. Ravnopravno učestvuje u razgovoru sa izvornim govornicima. Piše

tekstove različitih vrsta i žanrova u skladu sa jezičkom normom. U stanju je da javno nastupa na srpskom jeziku.

STANDARDI

Opšti standardi postignuća za kraj opšteg srednjeg obrazovanja za predmet Srpski kao maternji jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Jezik, Književnost i Jezička kultura. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na tri nivoa postignuća.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.²⁶

Osnovni nivo

1. Oblast JEZIK

2.SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.000 do 1.400 reči; razume svakodnevnu neformalnu komunikaciju maternjih govornika, ali ne vlada produktivno svim rečima; razume osnovnu stručnu terminologiju.

2.SN.1.1.2. U govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi glavne vrste zavisnih rečenica (uvedene najfrekventnijim veznicima i vezničkim spojevima).²⁷

2.SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima; upotrebljava potencijal za učitivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.²⁸

2.SN.1.1.4. Upotrebljava padežne oblike u najčešćim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.

2.SN.1.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

2.SN.1.2.1. Čita književna dela iz obaveznog školskog programa; uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja, vreme i mesto radnje; uočava pripovedanje u 1. i pripovedanje u 3. licu; uočava opisivanje, vrste opisa; monolog i dijalog; uočava oblike stiha i oblike strofe (distih, tercet i katren); uočava rimu i razlikuje vezan i slobodan stih.

2.SN.1.2.2. Analizira izdvojen problem, ideju ili poruku u književnom tekstu iz obaveznog školskog programa²⁹ i ume to da argumentuje primarnim tekstom.

2.SN.1.2.3. Književna dela iz obaveznog školskog programa lokalizuje u osnovne književne kontekste (srpska/svetska, stara/nova, usmena/autorska i lirska/epska/dramska književnost) na osnovu njihovog odlomka.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

2.SN.1.3.1. Razume duže govorne iskaze o temama iz svakodnevnog života i okruženja, osnovni sadržaj informativnih i drugih emisija elektronskih medija i stručna uputstva iz oblasti za koja pokazuje interesovanje izgovorene standardnim jezikom, normalnim tempom.

2.SN.1.3.2. Učestvuje u razgovoru o temama iz svakodnevnog života i oblasti svog interesovanja; iskazuje svoja osećanja, iskustva i mišljenja koristeći jednostavne jezičke izraze.

2.SN.1.3.3. Interpretira osnovni sadržaj predavanja ili tekstova struke koja ga interesuje, koristeći stručne izraze.

2.SN.1.3.4. Čita sa razumevanjem, uz pomoć rečnika, književne, stručne ili informativne tekstove³⁰ različitih formi i sadržaja.

2.SN.1.3.5. Piše kraće tekstove različitih vrsta i žanrova, u skladu sa školskim programom; poštuje pravopisnu normu koja je predviđena u obrazovnim standardima za kraj obaveznog obrazovanja.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **srednjem nivou** u svakoj oblasti.³¹

²⁶ Učenik na **osnovnom nivou** pravi gramatičke greške koje ne remete globalni smisao i razumevanje poruke i pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.

²⁷ Uslovne rečenice sa veznicima ako i da na nivou prepoznavanja.

²⁸ Npr. u perfektu, za razlikovanje jednokratne od ponavljane radnje i za razlikovanje imenovane od obavljene radnje.

²⁹ Misli se na narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka), kao i na druge kraće jednostavne poetske tekstove.

³⁰ Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.

³¹ Učenik na **srednjem nivou** pravi sporadične greške koje ne remete globalni smisao i razumevanje poruke i pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.

Srednji nivo

1. Oblast JEZIK

2.SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.400 do 1.800 reči; vlada osnovnim terminima svoje struke, odnosno oblasti interesovanja.

2.SN.2.1.2. U govoru i pisanju koristi različite rečenične modele (pasivne, obezličene i bezlične rečenice; rečenice sa dopunskim predikativom, sa

najfrekventnijim semikopulativnim glagolima; rečenice sa logičkim subjektom, raznovrsnim nepravim objektima), uključujući i različite vrste zavisnih rečenica.³²

2.SN.2.1.3. Razume iskaze u kojima je upotrebljen pripovedački aorist; upotrebljava futur II u zavisnim rečenicama; razlikuje glagolski vid.

2.SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u predviđenim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

2.SN.2.2.1. Ima razvijenu čitalačku kulturu; čita radi umetničkog doživljaja književnog dela, znanja, bogaćenja leksičkog fonda, sposobnosti argumentacije i iskazivanja mišljenja i stavova; kritički čita književna dela srednje složenosti iz obaveznog i izbornog školskog programa i poredi književna dela na osnovu žanra/vrste, teme, motiva, jezičko-stilskih obeležja.

2.SN.2.2.2. Poznaje osnovne književne termine i primenjuje ih u tumačenju književnih dela; razume funkciju osnovnih jezičko-stilskih sredstava.³³

2.SN.2.2.3. Uočava elemente književnog dela koji primarno pripadaju naučnom izrazu ili izrazu drugih umetnosti (npr. slikarstvo, muzika, pozorište, film) i analizira njihovu ulogu u saznoj i estetskoj vrednosti književnog dela.

2.SN.2.2.4. Stiče uvid u vrednosti i značaj srpske kulture uz pomoć književnonaučnih i vanknjiževnih tekstova; poštuje vrednosti srpske kulture.

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

2.SN.2.3.1. Razume osnovni sadržaj složenijeg govornog iskaza, pesme, filma i elektronskih medija, predavanja iz struke koja ga interesuje.

2.SN.2.3.2. Govori o raznim temama i argumentuje svoje mišljenje spontano zamenjujući nepoznate reči poznatim leksičkim izrazima odgovarajućeg značenja.

2.SN.2.3.3. Rezimira osnovni sadržaj predavanja ili pisanih tekstova iz struke koja ga interesuje koristeći stručne izraze; na zadatu temu prikuplja i obrađuje podatke i javno ih izlaže; pravi jednostavnu prezentaciju na zadatu temu povezujući informacije u linearnom i nelinearnom tekstu.

2.SN.2.3.4. Čita složenije tekstove različitih vrsta i žanrova³⁴, a značenje nepoznatih reči određuje na osnovu konteksta.

2.SN.2.3.5. Piše tekstove srednje složenosti različitih vrsta i žanrova, birajući odgovarajuća jezička sredstva; pravi beleške iz usmenog i pisanog teksta; ume da se služi Pravopisom.

Sledeći iskazi opisuju šta učenik zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

³² *Aktivno vlada najvažnijim vrstama uslovnih rečenica.*

³³ *Učenik ne imenuje jezičko-stilska sredstva, već tumači njihovu funkciju u delu (umetničku i značenjsku, npr. funkciju epiteta, poređenja, personifikacije, metafore, apostrofa, hiperbole, kontrasta, gradacije i onomatopeje).*

³⁴ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je **gramatičkom strukturom i leksičkim fondom**, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*

Napredni nivo

1. Oblast JEZIK

2.SN.3.1.1. Vlada jezikom i književnojezičkom normom na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

2.SN.3.2.1. Prepoznaje dela i autore iz obaveznog školskog programa na osnovu odlomka; delo lokalizuje u opus autora, u književnoistorijski kontekst i žanr kome delo pripada; koristi sekundarnu literaturu.

2.SN.3.2.2. Primenjuje različite strategije čitanja koje su usaglašene sa tipom književnog dela i posebnim ciljevima u čitanju.

2.SN.3.2.3. Samostalno uočava i kritički tumači probleme i ideje u književnom delu i povezuje ih sa problemima koje izučavaju druge humanističke nauke (psihologija, filozofija, sociologija, istorija).

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

2.SN.3.3.1. Razume sadržaj govorenih i pisanih tekstova različitih vrsta i žanrova na nivou maternjeg govornika.

2.SN.3.3.2. Ravnopravno učestvuje u razgovoru sa izvornim govornicima, poštujući intonaciju rečenice i akcenat reči.

2.SN.3.3.3. Piše složenije tekstove različitih vrsta i žanrova koristeći odgovarajuća jezička sredstva; pravi sistematične beleške na osnovu usmenog i pisanog diskursa.

2.SN.3.3.4. Prikuplja i obrađuje podatke o jednostavnim temama iz oblasti jezika, književnosti i kulture, i javno ih izlaže, pravilnim jezikom; pravi prezentaciju na zadatu temu povezujući informacije u linearnom i nelinearnom tekstu.

IV OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA PREDMET SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK ZA KRAJ OSNOVNOG OBRAZOVANJA ODRASLIH

Opšti standardi postignuća za kraj osnovnog obrazovanja odraslih za predmet Srpski kao nematernji jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Jezik, Književnost i Jezička kultura. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na osnovnom i naprednom nivou postignuća.

OPŠTA PREDMETNA KOMPETENCIJA

Polaznik ume da, u skladu sa uzrastom i odgovarajućim nivoom standarda postignuća, vodi usmenu i pisanu komunikaciju s govornicima srpskog jezika - radi svakodnevnog učešća u društvu, na poslu i radi ličnog usavršavanja. Razume smisao jednostavnih kratkih neumetničkih tekstova s temama iz svakodnevnog života, kao i preporučene tekstove iz srpske književnosti i kulture³⁵ (po potrebi jezički prilagođene, na nivou odlomka).

Na osnovnom nivou postignuća polaznik:

- sastavlja jednostavne kratke govorene i pisane tekstove, koristeći fond osnovnih reči (od 500 do 700 reči);
- čita ćirilicu i latinicu;
- piše pismom koje je bliže njegovom maternjem jeziku;
- razume suštinu kratke informacije u jednostavnom, preporučenom književnoumetničkom i neumetničkom tekstu.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik zna i ume na **osnovnom nivou**.³⁶

Osnovni nivo

1. Oblast JEZIK

O3.SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 500 do 700 reči³⁷ imenujući predmete, osobe, životinje i biljke iz svakodnevnog života i pripisuje im tipične aktivnosti, stanja i osobine.

O3.SN.1.1.2. Govori i piše lične podatke osobama iz bližeg okruženja; čita ćirilicu i latinicu, a piše pismom koje je bliže pismu njegovog maternjeg jezika.

O3.SN.1.1.3. Razume i sastavlja rečenice sa sledećim članovima: gramatički subjekat³⁸, prost glagolski i kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz glagole davanja i govorenja (sa značenjem recipijenta)³⁹; priloške odredbe iskazane najfrekventnijim prilozima i predložko-padežnim konstrukcijama.

O3.SN.1.1.4. Razume sadašnjost, prošlost i budućnost iskazane osnovnim značenjima prezenta, perfekta, odnosno futura I; prepoznaje lica u tim glagolskim oblicima; razume značenje imperativa u tipičnim svakodnevnim primerima.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

O3.SN.1.2.1. Razume kratak jednostavan književnoumetnički tekst (po potrebi jezički prilagođen i dat na nivou odlomka); razume jednostavna pitanja o pročitanom tekstu (koja započinju pitanjima *ko, šta, gde, kada*) i ume da formuliše kratke jednostavne odgovore.

O3.SN.1.2.2. Prepoznaje lirsku pesmu, pripovetku (bajku i basnu) i dramski tekst (kao karakteristične vrste književnih rodova).

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

O3.SN.1.3.1. Razume suštinu kratke izgovorene informacije i osnovna pitanja⁴⁰ koja se odnose na njega samog, predmete, osobe iz njegovog okruženja, njihove aktivnosti, stanja i osobine, izgovorena sporim tempom, jasno i razgovetno; razume osnovne usmene naloge u vezi sa svakodnevnim aktivnostima.

O3.SN.1.3.2. Čita pojedinačne reči na ćirilici i latinici; razume kratak jednostavan tekst (po potrebi jezički prilagođen i dat na nivou odlomka).

O3.SN.1.3.3. Postavlja osnovna pitanja u vezi sa osobama, predmetima i pojavama iz svog okruženja i odgovara na takva pitanja; učestvuje u minimalnom dijalogu.

Na naprednom nivou postignuća polaznik:

- aktivno koristi širi leksički fond (od 700 do 1.000 reči);
- razume sadržaj kratkog kontinuiranog teksta;
- sastavlja govoreni i pisani tekst, koristeći osnovne rečenične modele;
- tumači preporučene kratke književne tekstove (po potrebi jezički prilagođene) u osnovnim slojevima značenja.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik zna i ume na **naprednom nivou**.⁴¹

³⁵ *Nastavnici biraju i preporučuju polaznicima književnoumetnička dela i neumetničke tekstove u skladu sa principom individualizacije nastave (u praksi nema obavezne i izborne lektire).*

³⁶ *Svi standardi na osnovnom nivou podrazumevaju da učenik pravi tipične greške koje, međutim, ne ometaju komunikaciju i da pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.*

³⁷ Podrazumevaju se ne samo imenice, pridevi, prilozi i glagoli, nego i osnovni i redni brojevi, lične, prisvojne i najfrekventnije pokazne zamenice, kao i najfrekventniji predlozi, naporedni veznici, rečce i uzvici.

³⁸ Ume da postavi pitanje s rečima ko i šta u funkciji subjekta.

³⁹ Misli se na imenice u dativu, a zamenice samo u rečeničnim iskazima tipa: Daj mi! Reci mi! itd.

⁴⁰ Osnovna pitanja su ona koja počinju sa: ko, šta, gde, kada, koliko, zašto, zatim kako se zoveš i sl.

⁴¹ Svi standardi na **naprednom nivou** podrazumevaju da učenik pravi sporadične greške koje, međutim, ne ometaju komunikaciju i da pronalazi kompromisna rešenja u pogledu leksike i gramatike.

Napredni nivo

1. Oblast JEZIK

O3.SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 700. do 1.000 reči.

O3.SN.2.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne⁴²).

O3.SN.2.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.

O3.SN.2.1.4. Pozna je pravila kongruencije (predikata sa subjektom, atributa sa imenicom) i pokušava da ih primeni u pisanju i govoru.

2. Oblast KNJIŽEVNOST

O3.SN.2.2.1. Tumači⁴³ preporučena književna dela (npr. kratka lirski pesma; prilagođen odlomak iz autobiografije) i/ili dramske i narativne odlomke iz srpske književnosti (po potrebi jezički prilagođene), koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika (književni lik, junak, pripovedanje, motiv, rima, stih, strofa itd.).

O3.SN.2.2.2. Razume preneseni smisao u odnosu na doslovno značenje književnoumetničkog teksta u jednostavnijim primerima (npr. metafora u deskriptivnoj lirskoj pesmi).

3. Oblast JEZIČKA KULTURA

O3.SN.2.3.1. Čita i piše na ćirilici i latinici, primenjujući pravila o pisanju velikog slova kod ličnih imena; upotrebljava osnovne interpunkcijske znakove.⁴⁴

O3.SN.2.3.2. Razume informacije bitne za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba (npr. u porodici, školi itd.); razume sadržaj kratkog kontinuiranog

govorenog ili pisanog teksta (do 10 rečenica) saopštenog standardnim jezikom, izgovorenog razgovetno sporijim tempom, leksički, gramatički i tematski poznatog, prateći glavnu ideju u jednostavnoj svakodnevnoj komunikaciji i povezujući uzrok i posledicu.

O3.SN.2.3.3. Ume da u 5-8 logički povezanih jednostavnih rečenica opiše sebe i poznate osobe; da ispriča neki događaj, da saopšti svoje namere, želje, potrebe i molbe.

O3.SN.2.3.4. Ume da prenese kratke informacije dobijene od drugih lica.

O3.SN.2.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta⁴⁵ na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.

O3.SN.2.3.6. Čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku.

O3.SN.2.3.7. Ume samostalno da napiše kratak tekst.

⁴² *Kada je koji u funkciji subjekta.*

⁴³ *Određuje osnovnu temu, glavni događaj i veze među njima, vreme i mesto radnje i likove (nosioce radnje) u književnoumetničkom tekstu; određuje karakteristične osobine likova.*

⁴⁴ *To su, pre svega, tačka, upitnik i uzvičnik i zapeta u nabrajanju.*

⁴⁵ *Složenost teksta koji učenik čita sa razumevanjem određena je gramatičkom strukturom i leksičkim fondom, navedenim u oblasti Jezik na istom nivou.*